

В. Липинський.

Релігія і державнотворче життя.

На днях Кооператива „Дружина“ у Львові (ул. Сикстуська 39а) видала дуже цінну й прецікаву книжку відомого великого ідеолога української державности і вченого-історика *В. Липинського*: „Релігія і Церква в історії України“ (134 стр. 16⁰). Книжка ця це збір статей, що появилися за океаном в часописі „Америка“, а відтак виійшли друком в 1925 р. у Філядельфії, одначе на західньо-українських землях аж до тепер були загалові цілком невідомі й недоступні.

Наведена праця *В. Липинського* — це властиво одинока того роду книжка в усій нашій історичній і церковній літературі. В ній розсіпані незвичайно цінні думки, а що найважніше вона написана з душі й переконання та з глибокою релігійністю і виїмковим патріотизмом, через що вельми скріплює наші релігійні і патріотичні почування. Зокрема книжка ця тепер дуже актуальна і на часі з огляду на те, що деякі люди хотіли би зробити нашу Церкву виключно знаряддям в своїх руках або йдучи більшовицьким шляхом зруйнувати її як таку, що уговкує і хоче гамувати їх звірячі пристрасі й інстинкти. Книжку цю безумовно з увагою повинен прочитати кожний інтелігентний українець, а зокрема священик. Рецензію о. Др. А. Іщака на американське видання тієї праці вмістили ми в червневім числі „Дзвонів“ за 1932 р. (спеціально посвяченім пам'яті Покійного *В. Липинського*), а тут для заінтересування нею українського громадянства передруковуємо короткий виїмок із неї (19—23 стр. другого видання). *Ред.*

Не входячи в саму суть релігії — в її науку й її правду — я визнаю, що в громадськім, політичнім життю релігія це добро, яке треба всіма силами берегти кожному, хто хоче організованість, єдність та силу своєї громади (своєї нації й держави) установити і збільшувати. Щодо самої суті релігії, то я вірю в Бога і хочу виконувати Його закони так, як мене навчила та церква і та, Богом обявлена, релігія, в якій я уродився. І не діло моє — людини з діда прадіда світської — реформувати догму і науку, сформуловану майже двотисячелітнім досвідом і зусиллям людей, що в організації церковній себе виключно службі Божій і справам релігії посвятили.

Але моя (римо-католицька), як і всяка інша християнська релігія, не забороняє мені робити моє світське, громадське, політичне діло — віддавати „кесарева — кесарю“. Вона тільки забороняє мені в цій моїй праці політичній порушувати обовязуючі всіх людей закони громадської моралі. Отже проти моєї праці політичної, проти моєї національної і державної праці української, духовні пастирі моєї релігії, тобто моя церква, могла би виступити тільки тоді, коли б я, власне тому, що я є українець, став морально гіршим ніж би я був, не будучи українцем. В противному разі ніяка церква християнська

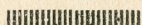
ні мені, ні нам усім в нашій праці політичній не буде заважати, а навпаки, буде нам в ній допомагати. В чім же має виявлятися оця допомога?

Не єсть — я думаю завданням церкви — представниці вічного, духовного, Божого — робити за нас, наше теперішнє, світське, кесареве діло. Це наше діло, людей світських, нашу державу своєю силою матеріальною: своїм мечем і своїм плугом та промислом — будувати. І коли б ми стали вимагати від священників, щоб вони оце наше світське діло робили, щоб вони рясю мечами припоясали і за плуги і фабрики взялись, а ми, люди світські, будем тимчасом між собою і зі своїми священниками сваритись, котра релігія краща і котра нам швидше „Україну збудує“ — то при таким способі організації нашої боротьби за націю і державу, ми ані держави не здобудем, ані нацією ніколи не станемо, і тільки ту церкву, яка би за оце не своє діло взялася, здеморалізуємо і скомпромітуємо. Тому двотисячелітнім досвідом умудрена, церква християнська добре робить тоді, коли не хоче за не своє світське, кесареве, діло братися. І нема чого — думається мені. — нам, людям світським, нарікати наприклад на Папу римського за те, що він не хоче за нас виганяти з Західної України Річипосполиту польську, або мати за эле тому достойникові церкви православної, що на домагання одного з наших велико-українських отаманів „його визнати“ — відповів: „Ти, голубе, перше у Києві сядь, та на обидві половинки, та посиди і покажи, який Ти з себе, а тоді я Тебе і визнаю і поблаговсловлю“. Церква — це сила духовна; держава — це сила матеріальна. Не може сила матеріальна обійтись без сили духовної і не може держава обійтись без церкви, без релігії, без її вищого духовного благословення і моральної санкції для своїх виконаних завдань. Але не може сила духовна виконувати завдання сили матеріальної, коли з установи духовної вона не хоче стати установою світською; коли свою службу вічному, Божому, вона не хоче перемінити на службу часовому, кесаревому, і коли цєю службою світською вона не хоче погубити своєї авреолі духовности, свого однакового і обовязуючого всіх, понад-світського авторитету духовного, який єсть її суттю, оправданням її існування.

Релігія і церква потрібна нам людям світським, не тільки тоді, коли ми вже матеріальною силою своєю собі державу завоюємо і націю свою зорганізуємо. Вона нам потрібна не менше і в самому процесі боротьби. Щоби перемогти, ми мусимо мати не тільки силу матеріальну, але перш за все силу моральну. Крім ясної і виразної (як всякий для війни призначений плян військовий) власної нашої віри світської, идеології політичної, нам необхідна загально людська віра в Бога, необхідна допомога і церкви і релігії.

Тільки ж не та релігія і церква нам в нашій світській боротьбі за Україну допоможе, яка буде найбільше „національна“ та найбільше „українська“ і яка во імя „націоналізму“ буде ви-

знавати всіх наших „отаманів“ і толерувати наші руїнницькі національні прикмети; — не та, яка в себе вбере найбільше елементу земного, світського, політичного і якої пастирі захочуть зайняти (кажучи фігурально) місце офіцерів генерального штабу і до наших плянів військових вмішати своє зовсім не військове релігійне діло — а та, яка найкраще навчить своїх вірних в їх світській боротьбі за українську державу виконувати вічні і загально людські закони творчої громадської моралі. Та церква і релігія, що, обмеживши розбещений егоїзм і анархізм наших провідників, навчить їх бути добрими провідниками, і обмеживши такий самий егоїзм тих, кому дають провід, навчить їх слухати своїх провідників та вічними бунтами не губити української справи. Та церква і релігія, що замість дрібного і користолюбного містицизму пасивних, безбожних, безідейних і боязких людей, дасть містицизм релігійний людей сміливих та активних — це значить: замість страху перед чортом (якого ми в образі „москаля, ляха, жида, пана, буржуя, соціяліста, більшовика“, чи якоїсь іншої „причини нашого лиха“ перед собою та іншими для оправдання нашої власної духовної нікчемности маємо) дасть нам любов до Бога, до правди, до ідеї — і замість теперішних, затроєних ядом зненависти і неспокою, безсилим конвульсій розуму і серця, дасть нам, на глибокій вірі і любові оперту, спокійну силу духа для твердого, непохитного і послідовного творення нашого українського діла. Та церква і релігія, що обмежить нашу взаємну злобу, а навчить нас з любовію класти життя своє „за друзі своя“: що обмежить звичку до зрадництва, егоцентризму та отаманії і навчить нас чесности, посвяти, послуху і дисципліни, а тим самим навчить нас єдності й організованости, без яких ніде й ніколи перемоги не буває; що дасть нам силу моральну переносити терпеливо та мужно все те горе і всі ті страждання, без яких ні одна війна і боротьба, а тим більше боротьба за одно з найтяжчих в світі діл: — за Державу Українську — обійтись не може. Та, врешті, церква і релігія, що нашу боротьбу за Україну введе з її дотеперішньої безпросвітної егоїстично-матеріалістичної темряви і дасть їй вищу, ідеалістичну, Законом Бога значену печать; що нашу дотеперішню гризню за викинуті на наш кольоніяльний смітничок недогризені кістки перетворить в боротьбу за світове місце України, за ту нашу світову місію історичну, яку нам серед інших націй і держав, дав до виконання Великий Бог на Нем сотвореній землі...

Я вірю, що Україну можна створити тільки так, як поставали всі держави: шляхом завойовання чи одвойовання, при якій українська Держава, як всяка держава, може бути створена для „народу“, для більшости організованим, розумним і витривалим хотінням та зусиллям меншости. (В. Липинський.)
